

КОМАНДИР ВІДДІЛУ УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ ПЕТРО МИКОЛЕНКО – «БАЙДА»

Юрій КАЛІБЕРДА,
кандидат історичних наук, завідувач кафедри
гуманітарних дисциплін ДФ ВМУРоЛ «Україна»,
м. Дніпропетровськ

Каліберда Юрій. Командир відділу Української Повстанської Армії Петро Миколенко – «Байда»
У статті розглядається біографія і життєвий шлях активного учасника Другої світової війни (1939-1945), командира відділу Української повстанської армії (УПА), майора Петра Миколенка («Байди»).

Ключові слова: Українська повстанська армія, Друга світова війна (1939–1945).

Каліберда Юрій. Командир отдела Украинской Повстанской Армии Петр Миколенко – «Байда»
В статье рассматривается биография и жизненный путь активного участника Второй мировой войны (1939-1945), командира подразделения Украинской повстанческой армии (УПА,) майора Петра Миколенка («Байды»).

Ключевые слова: Украинская повстанческая армия, Вторая мировая война(1939–1945), глава Объединения бывших воинов УПА в США.

Kaliberda Yuri. The commander of Ukrainian Army Povstanskoyi Peter Mykolenko – «Baida»
The article deals with biography and career of active Participants of the Second World War (1939–1945), the unit commander of the Ukrainian Insurgent Army (UIA), Major Peter Mykolenko («Baida»).

Keywords: Ukrainian Insurgent Army, World War II (1939-1945), head of merging the former soldier UIA in the U.S.A.

Під час Другої світової війни 1939–1945 років, коли український народ постав перед загрозою фізичного знищення з боку німецького фашистського та радянського комуністичного режимів, у лавах Української повстанської армії (УПА) об'єдналися представники всіх українських земель.

Чимало уродженців з Наддніпрянської України, зокрема колишніх командирів та офіцерів Червоної Армії, свідомо обрали свій вибір українського повстанця, очолили бойові загони УПА та чесно виконували військовий обов'язок по захисту власної землі та її багатостраждального народу.

Так, наприклад, першим нагородженим Золотим Хрестом Бойової Заслуги I класу (найвища нагорода УПА) був полтавчанин, колишній старший лейтенант-танкіст Радянської Армії Дмитро Карпенко-«Яструб».

Командирами в Українській повстанській армії були: колишній капітан радянської армії Федір Біліченко (обласний військовий референт Організації українських націоналістів Вінничини, загинув у сутичці з німцями під час його арешту); молодший лейтенант – радянський льотчик Ярослав Вітовський (командир Тактичного відтинку (ТВ) УПА на Дрогобиччині, страчений НКВС у віці 28 років); рядовий Василь Коренюк (начальник контррозвідки УПА-Південь, який в 1941–1942 роках воював у лавах Червоної Армії, в 1942–1943 роках перебував у німецькому полоні, а з 1943 року після втечі воював проти німців, загинув у 1945 році у бою з НКВС у віці 26 років) та багато інших.

До таких належав і колишній лейтенант радянської армії Петро Миколенко («Байда», – командир середньої ланки Української повстанської армії, співорганізатор і неодноразовий голова Об'єднання колишніх вояків УПА в США, ініціатор та засновник створення торонтського Видавничого комітету «Літопис УПА», заступник керівника Місії Української повстанської армії за кордоном.

Сучасному вітчизняному досліднику О. Панченко вдалося встановити, що Микола Лаврінович Савченко (справжнє ім'я

Петро Миколенко-«Байда»

героя) народився 20 лютого 1921 року у с. Березова Лука Гадяцького району Полтавської області у селянській родині [1]. Середню освіту здобув у м. Миргород. Після закінчення десятирічної школи навчався у Миргородському керамічному технікумі. Був призваний до Робітничо-Селянської Червоної Армії.

Відомо, що незадовго перед війною, після закінчення військового училища та служби у військовому підрозділі, отримав звання лейтенанта.

З нечисленних історичних джерел та публікацій [2, с. 206; 3, с. 160; 4, т. 1, с. 549–550; 5–6] відомо, що під час відступу радянських військ М. Савченко залишився на Полтавщині. Наприкінці 1943 року він добровільно зголосився до УПА в Карпатах. Невдовзі, як офіцер і людина, що мала бойовий досвід, був призначений командиром підрозділу Воєнної округи (ВО) «Маківка» на Дрогобиччині.

У боях з противником проявив себе хорошим командиром і завоював авторитет та довіру з боку командування Української повстанської армії. У липні 1944 року саме його підрозділ входив до складу охорони місця проведення та учасників Великого Збору Української Головної Визвольної Ради.

В серпні 1944 року він очолив Придніпрянський відділ (сотню «Східняки») у кількості 460 вояків, в якому служили колишні червоноармійці, уродженці центральних та східних областей України.

15 вересня 1944 року відділ «Байди» входить до Лемківського загону ВО «Сяя», а після переходу німецько-радянського фронту залишається в складі Лемківського куреня.

Впродовж жовтня-листопада 1944 року сотня Петра Миколенка (М. Савченка) проводить рейди по території Станіславської та Дрогобицької областей, зводячи чисельні бої з більшовиками, зокрема біля с. Стронна Дрогобицького району 17 листопада 1944 року. У січні 1945 року сотня «Байди» згідно наказу Головного Штабу Української повстанської армії переходить на північно-східню Тернопільщину.

На початку 1945 року Петро Миколенко тяжко захворів на запалення нирок. Після видужання у лютому 1946 року «Байда» був призначений заступником командира 26-го (Лемківського) ТВ «Лемко», а згодом командиром Перемишського (Перемишльського) куреня. 22 січня 1946 року за успішні дії в районі Перемишля (зараз територія Польщі) був підвищений у званні до хорунжого.

В серпні 1947 року на чолі похідної групи УПА «Байда» через кордони декількох країн з боями здійснює успішний рейд на Захід. Поява українських підрозділів на території Західної Німеччини мало велике пропагандистське значення: про героїчну боротьбу українців проти радянської комуністичної тиранії дізнався весь світ.

За успішно проведену бойову операцію «Байда» отримав військове звання майор і був нагороджений Золотим Хрестом Бойової Заслуги.

За кордоном Петро Миколенко (М. Савченко) проводив активну громадську і політичну діяльність. Виконував обов'язки заступника голови Місії УПА закордоном, обирався членом Закордонного Представництва УГВР (1948-1950).

У 1950 році Петро Миколенко емігрував до Сполучених Штатів Америки. Після здобуття освіти працював інженером в автомобільній промисловості. Брав активну участь у громадському і культурному житті української діаспори, кілька разів обирався головою Об'єднання колишніх вояків УПА в США і Канади.

У 1973 р. виступив з ініціативою створення Видавничого комітету «Літопису УПА» (Торонто, Канада). Згодом став його засновником, членом та активним співробітником.

Одружений. Мав дружину Віру, дочку Марію та сина Ореста.

Помер легендарний командир УПА «Байда» на 58-му році життя 1 січня 1979 року у м. Детройті. Похований у США.

ДЖЕРЕЛА

1. Панченко О. Полтавець – один з командирів УПА. // Свобода. – 16 квітня 2010. – С. 15.
2. Мірчук П. Українська Повстанська Армія. 1943-1952. Документи і матеріали / П. Мірчук. – Львів, 1991. – 448 с.
3. Історія українського війська. Друге доповнене видання / Л. Шанковський. – К.: Панорама, 1991. – 190 с.
4. Роман Шухевич у документах радянських органів державної безпеки (1940-1950). – К.: ІІІ Сергійчук М.І., 2007. – Т. 1. – 640 с.
5. В. М. Світлій пам'яті к-ра УПА «Байди» // Вісті Комбатанта. – Торонто; Нью-Йорк, 1980. – № 1. – С. 83-84.
6. М. Ф. Петро Миколенко-Байда майор УПА // Вісті Комбатанта. – Торонто; Нью-Йорк, 1979. – № 1. – С. 75.